

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ सप्तमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः प्रपाठकः ॥

सर्वान् वा एषोऽग्नौ कामान्प्रवेशयति। योऽग्नीनन्वाधाय
व्रतमुपैति। सयदनिष्ठा प्रयायात्। अकामप्रीता एनं कामा
नानुप्रयायुः। अतेजा अवीर्यः स्यात्। स जुहुयात्। तुभ्यन्ता
अङ्गिरस्तम। विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिर
इति। कामानेवास्मिन्दधाति॥१॥

कामप्रीता एनं कामा अनु प्रयान्ति। तेजस्वी वीर्यावान्भवति।
सन्ततिर्वा एषा यज्ञस्य। योऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति। स
यदुद्धायति। विच्छित्तिरेवास्य सा। तं प्राञ्चमुद्धृत्य।
मनसोपतिष्ठेत्। मनो वै प्रजापतिः। प्राजापत्यो यज्ञः॥२॥

मनसैव यज्ञः सन्तनोति। भूरित्याह। भूतो वै प्रजापतिः।
भूतिमेवोपैति। वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते।
यस्याहिताग्नेरग्निरपक्षायति। यावच्छर्म्यया प्रविध्येत। यदि
तावदपक्षायेत। तं सम्भरेत्। इदन्त एकं पर उत
एकम्॥३॥

तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्व। संवेशनस्तनुवै चारुरेधि। प्रिये
देवानां परमे जनित्र इति। ब्रह्मणैवैनं सम्भरति। सैव ततः

प्रायश्चित्तिः। यदि परस्तरामपक्षायेत्। अनुप्रयायावस्येत्। सो
एव ततः प्रायश्चित्तिः। ओषधीर्वा एतस्य पशून्पयः प्रविशति।
यस्य हविषे वत्सा अपाकृता धरन्ति॥४॥

तान् यदुह्यात्। यातयाम्ना हविषा यजेत। यन्न दुह्यात्।
यज्ञपरुरन्तरियात्। वायव्यां यवागून्निर्वपेत्। वायुर्वै पयसः
प्रदापयिता। स एवास्मै पयः प्रदापयति। पयो वा ओषधयः।
पयः पयः। पयसैवास्मै पयोऽवरुन्धे॥५॥

अथोत्तरस्मै हविषे वत्सानपाकुर्यात्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः।
अन्यतरान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये यजमानस्य
सायं गृहमा गच्छन्ति। यस्य सायन्दुग्धं हविरार्तिमार्च्छति।
इन्द्राय व्रीहीन्निरुप्योप वसेत्। पयो वा ओषधयः। पय
एवारभ्य गृहीत्वोप वसति। यत्प्रातः स्यात्। तच्छृतं
कुर्यात्॥६॥

अथेतर एन्द्रः पुरोडाशः स्यात्। इन्द्रिये एवास्मै समीचीं
दधाति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवास्मै पयो-
ऽवरुन्धे। अथोत्तरस्मै हविषे वत्सानपाकुर्यात्। सैव ततः
प्रायश्चित्तिः। उभयान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये
यजमानस्य सायं च प्रातश्च गृहमा गच्छन्ति। यस्योभयं
हविरार्तिमार्च्छति॥७॥

एन्द्रं पञ्चशरावमोदननिर्वपेत्। अग्निं देवतानां प्रथमं यजेत्।

अ॒ग्निमु॑खा ए॒व दे॒वताः॑ प्रीणाति। अ॒ग्निं वा अ॒न्व॒न्या दे॒वताः॑।
इन्द्र॑म॒न्व॒न्याः। ता ए॒वोभ॑र्याः प्रीणाति। पयो॒ वा ओष॑धयः।
पयः॒ पयः॑। पय॑सै॒वास्मै॒ पयोऽव॑रुन्धे। अथोत्तर॑स्मै ह॒विषे॑
व॒त्सान॒पाकु॑र्यात्॥८॥

सैव ततः॒ प्राय॑श्चित्तिः। अ॒र्धो वा ए॒तस्य॑ य॒ज्ञस्य॑ मीयते।
यस्य॒ व्रत्ये॑ऽह॒न्प॒त्य॑नाल॒म्भु॒का भव॑ति। ताम॑प॒रु॒ध्यं यजे॑त।
सर्वे॑णै॒व य॒ज्ञेन॑ यजते। तामि॒ध्वोप॑ ह्वयेत। अ॒मूह॑म॒स्मि।
सा त्वम्। द्यौर॒हम्। पृथि॑वी त्वम्। सा॒मा॒हम्। ऋ॒त्नम्।
तावेहि॑ सम्भ॑वाव। स॒ह रे॒तो द॑धाव॒है। पु॒त्र॒से पु॒त्राय॑ वेत्त॑वै।
रा॒य॒स्पोषा॑य सु॒प्रजा॑स्त्वाय॑ सु॒वीर्या॑येति॑। अ॒र्ध ए॒वैना॒मुप॑
ह्वयते। सैव ततः॒ प्राय॑श्चित्तिः॥९॥

दधाति॒ यज्ञ॑ उ॒त एक॑न्धयन्ति रुन्धे कुर्याद॒र्च्छत्य॑पाकु॒र्यात्पृथि॑वी त्वम॒ष्टौ च॑ (सर्वान् वि वै
यदि॑ परस्तरामोषधीरन्यतरानुभयान॒र्धो वै॥)॥ [१]

यद्वि॒ष॒ण्णेन॑ जुहुयात्। अ॒प्र॒जा अ॒प॒शुर्य॑ज॒मानः॑ स्यात्।
यदना॑यतने नि॒नयै॑त्। अ॒ना॒य॒तनः॑ स्यात्। प्रा॒जाप॒त्यय॑र्चा
व॒ल्मीक॑व॒पाया॑मव॑ नयेत्। प्रा॒जाप॒त्यो वै व॒ल्मीकः॑। य॒ज्ञः
प्र॒जाप॑तिः। प्र॒जाप॑तावे॒व य॒ज्ञं प्र॑तिष्ठापयति। भूरि॒त्याह॑।
भूतो॑ वै प्र॒जाप॑तिः॥१०॥

भूति॑मे॒वोपै॑ति। तत्कृ॒त्वा। अ॒न्यां दु॒ग्ध्वा पुन॑र॒होत॒व्यम्॑।
सैव ततः॒ प्राय॑श्चित्तिः। यत्की॒टाव॑प॒न्नेन॑ जुहुयात्। अ॒प्र॒जा
अ॒प॒शुर्य॑ज॒मानः॑ स्यात्। यदना॑यतने नि॒नयै॑त्। अ॒ना॒य॒तनः॑

स्यात्। म॒ध्यमेन॑ पु॒र्णेन॑ द्यावापृथिव्य॒यर्चाऽन्तः॑ परि॒धि
निन॑येत्। द्यावापृथि॒व्योरे॒वैन॒त्प्रति॑ष्ठापयति॥११॥

तत्कृ॒त्वा। अ॒न्यां दुग्ध्वा पुन॑र्होत॒व्यम्। सैव ततः॑ प्रायश्चित्तिः।
यदव॑वृष्टेन जुहुयात्। अप॑रूपमस्या॒त्मञ्जा॑येत। कि॒लासो॑
वास्याद॑रश॒सो वा॑। यत्प्रत्ये॒यात्। य॒ज्ञं विच्छि॑न्धात्। स
जु॑हुयात्। मि॒त्रो जना॑न्कल्पयति प्रजा॒नन्॥१२॥

मि॒त्रो दा॑धार पृथि॒वीमु॑त द्याम्। मि॒त्रः कृ॒ष्टीरनि॑मिषा॒ऽभि
च॑ष्टे। स॒त्याय॑ ह॒व्यं घृ॒तव॑ञ्जुहोतेति॑। मि॒त्रेणै॒वैन॑त्कल्पयति।
तत्कृ॒त्वा। अ॒न्यां दुग्ध्वा पुन॑र्होत॒व्यम्। सैव ततः॑ प्रायश्चित्तिः।
यत्पूर्व॑स्या॒माहु॑त्या॒ हुता॒यामु॑त्तराऽऽहु॑तिः स्कन्दे॑त्। द्वि॒पाद्भिः॑
प॒शुभि॑र्यज॑मानो व्य॒ध्येत॑। यदु॑त्तरया॒ऽभि जु॑हुयात्॥१३॥

चतु॑ष्पाद्भिः प॒शुभि॑र्यज॑मानो व्य॒ध्येत॑। यत्र॑ वे॒त्थं वन॑स्पते
दे॒वानां॑ गु॒ह्या॒ नामा॑नि। तत्र॑ ह॒व्यानि॑ गा॒मये॑ति॒ वान॑स्पत्य॒यर्चा
स॒मिध॑मा॒धाय॑। तू॒ष्णीमे॒व पुन॑र्जुहुयात्। वन॑स्पति॒नैव
य॒ज्ञस्या॑र्ता॒श्चाना॑र्ता॒श्चाहु॑ती॒ वि दा॑धार। तत्कृ॒त्वा। अ॒न्यां
दुग्ध्वा पुन॑र्होत॒व्यम्। सैव ततः॑ प्रायश्चित्तिः। यत्पु॒रा
प्र॒याजे॑भ्यः प्राड॒ङ्गा॒रः स्कन्दे॑त्। अ॒ध्व॒र्यवे॑ च॒ यज॑मानाय॒
चाक॑ः स्यात्॥१४॥

यद॑क्षिणा। ब्र॒ह्मणे॑ च॒ यज॑मानाय॒ चाक॑ः स्यात्। यत्प्र॒त्यक्।
होत्रे॑ च॒ पत्न्यै॑ च॒ यज॑मानाय॒ चाक॑ः स्यात्। यदु॑दङ्। अ॒ग्नीधे॑

च प॒शुभ्यंश्च॒ यज॑मानाय॒ चाक॑ऽ स्यात्। यद॑भिजुहुयात्।
रु॒द्रो॑स्य प॒शून्धातु॑कः स्यात्। यन्नाभि॑जुहुयात्। अशा॑न्तः
प्रहि॑येत॥१५॥

सुव॑स्य बु॒ध्रेनाभि॑निद॒ध्यात्। मा त॑मो मा य॒ज्ञस्त॑म॒न्मा
यज॑मानस्तमत्। नम॑स्ते अस्त्वाय॒ते। नमो॑ रु॒द्र परा॑य॒ते।
नमो॑ यत्र॑ नि॒षीद॑सि। अ॒मुं मा हि॑ःसीर॒मुं मा हि॑ःसीरिति॒
येन॑ स्कन्दै॒त्। तं प्रह॑रेत्। स॒हस्रं॑शृ॒ङ्गो वृष॑भो जा॒तवै॑दाः।
स्तोम॑पृ॒ष्ठो घृ॒तवा॑न्त्सुप्रती॒कः। मा नो॑ हासीन्मेत्थि॒तो नेत्वा॑
जहा॑म। गो॒पोषं॑ नो॒ वीर॑पोषं च॑ य॒च्छेति॑। ब्रह्म॑णै॒वैनं॑ प्र
ह॑रति। सैव ततः॒ प्रायश्चित्तिः॑॥१६॥

वै प्र॒जाप॑तिः स्थापयति प्र॒जान॑न्त्रभि जु॒हुयात्स्या॑द्वि॒येत् जहा॑म त्रीणि च (यद्विष्ण॑णेन
प्राजा॑प॒त्यया॒ यत्की॑टा म॒ध्यमे॑न॒ यदव॑वृ॒ष्टेन॒ यत्पूर्व॑स्यां यत्पु॒रा प्र॑या॒जेभ्यः॒ प्राङ्ङा॑रो यदक्षि॒णा
यत्प्र॑त्य॒ग्यदुद॑ङ्ङ॥)॥

[२]

वि वा ए॒ष इन्द्रि॑येण॒ वीर्ये॑ण॒र्ध्यते॑। यस्याहि॑ताग्नेर॒ग्निर्मथ्य॑मानो
न जाय॑ते। यत्रा॒न्यं पश्ये॑त्। तत॑ आ॒हृत्य॑ होत॒व्यम्।
अ॒ग्नावे॒वास्या॑ग्नि॒होत्रं॑ हु॒तं भ॑वति। यद्य॒न्यत्र॑ वि॒न्देत्।
अ॒जायां॑ होत॒व्यम्। आ॒ग्नेयी॑ वा ए॒षा। यद॒जा।
अ॒ग्नावे॒वास्या॑ग्नि॒होत्रं॑ हु॒तं भ॑वति॥१७॥

अ॒जस्य॑ तु नाश॑जीयात्। यद॒जस्या॑श॒जीयात्। यामे॒वाग्ना॑वाहु॑तिं
जुहु॑यात्। ताम॑द्यात्। तस्मा॑द॒जस्य॑ नाश॑यम्। यद्य॒जान्न

विन्देत्। ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यम्। एष वा अग्निर्वैश्वानरः। यद्ब्राह्मणः। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति॥१८॥

ब्राह्मणन्तु वसत्यै नापं रुन्ध्यात्। यद्ब्राह्मणं वसत्या अपरुन्ध्यात्। यस्मिन्नेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तम्भागधेयेन व्यर्धयेत्। तस्माद्ब्राह्मणो वसत्यै नापरुध्यः। यदि ब्राह्मणं न विन्देत्। दर्भस्तम्बे होतव्यम्। अग्निवान् वै दर्भस्तम्बः। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। दर्भास्तु नाध्यासीत॥१९॥

यद्दर्भानध्यासीत। यामेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तामध्यासीत। तस्माद्दर्भा नाध्यासितव्याः। यदि दर्भान्न विन्देत्। अप्सु होतव्यम्। आपो वै सर्वा देवताः। देवतास्वेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। आपस्तु न परिचक्षीत। यदापः परिचक्षीत॥२०॥

यामेवाप्स्वाहुतिं जुहुयात्। तां परिचक्षीत। तस्मादापो न परिचक्ष्याः। मेध्या च वा एतस्यामेध्या च तनुवौ सः सृज्येते। यस्याहिताग्नेरन्यैरग्निभिरग्नयः सः सृज्यन्ते। अग्नये विविचये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्। मेध्याश्चैवास्यामेध्यां च तनुवौ व्यावर्तयति। अग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्। अग्निमेव व्रतपतिः स्वेन भागधेयेनोप धावति। स एवैनं व्रतमा लम्भयति॥२१॥

गर्भं॑ स्रवन्तमगदमंकः। अ॒ग्निरिन्द्र॑स्त्वष्टा बृह॒स्पतिः॑।
 पृथि॒व्यामव॑ चुश्नोतै॒तत्। नाभि॑प्राप्नोति॒ निर॑ऋतिं परा॒चैः।
 रेतो॑ वा ए॒तद्वाजिन॑माहि॒ताग्नेः। यद॑ग्निहोत्रम्। तद्यत्स्रवे॑त्।
 रेतो॑ऽस्य॒ वाजिन॑ स्रवेत्। गर्भं॑ स्रवन्तमगदमंक॒रित्या॑ह।
 रेत॑ ए॒वास्मिन्वाजिनं॑ दधाति॥२२॥

अ॒ग्निरित्या॑ह। अ॒ग्निर्वै रेतो॑धाः। रेत॑ ए॒व तद॑धाति। इन्द्र॑
 इत्या॑ह। इन्द्रि॒यमे॒वास्मिन्॑दधाति। त्वष्टे॑त्याह। त्वष्टा॒ वै
 प॑शूनां मिथु॒नानां॑ रूप॒कृत्। रूप॑मे॒व प॑शुषु दधाति।
 बृह॒स्पति॑रित्या॑ह। ब्रह्म॒ वै दे॒वानां॑ बृह॒स्पतिः॑। ब्रह्म॑णै॒वास्मै॑
 प्र॒जाः प्र॒ ज॑नयति। पृथि॒व्यामव॑ चुश्नोतै॒तदित्या॑ह।
 अ॒स्यामे॒वैन॑त्प्रतिष्ठापयति। नाभि॑प्राप्नोति॒ निर॑ऋतिं
 परा॒चैरित्या॑ह। रक्ष॑साम॒प॑हत्यै॥२३॥

अ॒जाऽग्रा॒वे॒वास्या॑ग्निहोत्रं हुतं भवति भवत्यासीत् परि॒चक्षी॑त् लम्बयति दधाति दे॒वानां॑
 बृह॒स्पतिः॑ पञ्च च (वि वै यद्यन्यम॒जायां॑ ब्राह्म॒णस्य॑ दर्भस्तम्बे॑ऽप्सु होत॒व्यम्॥) ॥—[३]

याः पु॒रस्ता॑त्प्रस्रवन्ति। उ॒परि॑ष्टात्सर्वतश्च॒ याः। ताभी॑
 र॒श्मिप॑वित्राभिः। श्रुद्धां॑ य॒ज्ञमा र॑भे। दे॒वा गा॑तुविदः।
 गा॒तुं य॒ज्ञाय॑ विन्दत। मन॑स॒स्पति॑ना दे॒वेन॑। वाता॑द्य॒ज्ञः प्र
 यु॑ज्यताम्। तृती॒यस्यै॑ दि॒वः। गा॒य॒त्रिया॑ सोम॒ आभृ॑तः॥२४॥

सोम॑पी॒थाय॑ सन्नयितुम्। वक॑ल॒मन्तर॑मा ददे। आपो॑ दे॒वीः
 शुद्धाः॑ स्थ। इ॒मा पात्रा॑णि शुन्धत। उ॒पा॒त॒ङ्काय॑ दे॒वाना॑म्।
 पर्ण॑वल्क॒मुत॑ शुन्धत। पयो॑ गृहेषु पयो॑ अ॒घ्निया॑सु। पयो॑

वत्सेषु पय इन्द्राय हविषे धियस्व। गायत्री पर्णवल्केन।
पयः सोमं करोत्विमम्॥२५॥

अग्निं गृह्णामि सुरथं यो मयोभूः। य उद्यन्तमारोहति
सूर्यमहे। आदित्यज्योतिषां ज्योतिरुत्तमम्। श्वो यज्ञाय
रमतां देवताभ्यः। वसून्नुद्रानादित्यान्। इन्द्रेण सह देवताः।
ताः पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व आयतने मनीषया। इमामूर्जं
पञ्चदशीं ये प्रविष्टाः। तान्देवान्परिं गृह्णामि पूर्वः॥२६॥

अग्निर्हव्यवाडिह ताना वहतु। पौर्णमासं हविरिदमेषां
मयि। आमावास्यं हविरिदमेषां मयि। अन्तराऽग्नी पशवः।
देवसु सदमा गमन्। तान्पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व आयतने
मनीषया। इह प्रजा विश्वरूपा रमन्ताम्। अग्निं गृहपतिमभि
संवसानाः। ताः पूर्वः परिं गृह्णामि॥२७॥

स्व आयतने मनीषया। इह पशवो विश्वरूपा रमन्ताम्। अग्निं
गृहपतिमभि संवसानाः। तान्पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व आयतने
मनीषया। अयं पितृणामग्निः। अवाङ्मुखा पितृभ्य आ। तं
पूर्वः परिं गृह्णामि। अविषन्नः पितुं करत्। अजस्रन्त्वा
सभापालाः॥२८॥

विजयभागं समिन्धताम्। अग्ने दीदाय मे सभ्य।
विजित्यै शरदः शतम्। अन्नमावसथीयम्। अभि हराणि
शरदः शतम्। आवसथे श्रियं मन्त्रम्। अहिर्बुध्नियो नि

यच्छतु। इदमहमग्निज्येष्ठेभ्यः। वसुभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि।
इदमहमिन्द्रज्येष्ठेभ्यः॥ २९॥

रुद्रेभ्यो यज्ञं प्र ब्रवीमि। इदमहं वरुणज्येष्ठेभ्यः। आदित्येभ्यो
यज्ञं प्र ब्रवीमि। पर्यस्वतीरोषधयः। पर्यस्वद्वीरुधां पर्यः। अपां
पर्यसो यत्पर्यः। तेन मामिन्द्र सꣳ सृज। अग्नें व्रतपते व्रतं
चरिष्यामि। तच्छंकेयन्तन्मे राध्यताम्। वायो व्रतपत आदित्य
व्रतपते॥ ३०॥

व्रतानां व्रतपते व्रतं चरिष्यामि। तच्छंकेयन्तन्मे
राध्यताम्। इमां प्राचीमुदीचीम्। इषमूर्जमभि सꣳस्कृताम्।
बहुपर्णामशुष्काग्राम्। हरामि पशुपामहम्। यत्कृष्णो रूपं
कृत्वा। प्राविशस्त्वं वनस्पतीन्। ततस्त्वामेकविंशतिधा।
सम्भरामि सुसम्भृतां॥ ३१॥

त्रीन्यरिधीꣳ स्तिस्रः समिधः। यज्ञायुरनुसञ्चरान्। उपवेष्टं
मेक्षणं धृष्टिम्। सं भरामि सुसम्भृतां। या जाता ओषधयः।
देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा। तासां पर्व राध्यासम्। परिस्तरमाहरन्।
अपां मेध्यं यज्ञियम्। सदेवꣳ शिवमस्तु मे॥ ३२॥

आच्छेत्ता वो मा रिषम्। जीवानि शरदः शतम्।
अपरिमितानां परिमिताः। सन्नह्ये सुकृताय कम्। एनो
मा निगाङ्गतमच्चनाहम्। पुनरुत्थाय बहुला भवन्तु।
सकृदाच्छिन्नं बरुहिरूणामृदु। स्योनं पितृभ्यस्त्वा

भराम्यहम्। अस्मिन्त्सीदन्तु मे पितरः सोम्याः। पितामहाः
प्रपितामहाश्चानुगैः सह॥३३॥

त्रिवृत्पलाशे दर्भः। इयान्प्रादेशसंमितः। यज्ञे पवित्रं
पोतृतमम्। पयो हव्यं करोतु मे। इमौ प्राणापानौ।
यज्ञस्याङ्गानि सर्वशः। आप्याययन्तौ सञ्चरताम्। पवित्रे
हव्यशोधने। पवित्रे स्थो वैष्णवी। वायुर्वा मनसा पुनातु॥३४॥

अयं प्राणश्चापानश्च। यजमानमपि गच्छताम्। यज्ञे ह्यभूतां
पोतारौ। पवित्रे हव्यशोधने। त्वया वेदिं विविदुः पृथिवीम्।
त्वया यज्ञो जायते विश्वदानिः। अच्छिद्रं यज्ञमन्वेषि विद्वान्।
त्वया होता सन्तनोत्यर्धमासान्। त्रयस्त्रिंशोऽसि तन्तूनाम्।
पवित्रेण सहागहि॥३५॥

शिवेयं रज्जुरभिधानी। अघ्नियामुपं सेवताम्। अप्रस्रं साय
यज्ञस्य। उखे उपदधाम्यहम्। पशुभिः सन्नीतं बिभृताम्।
इन्द्राय शृतं दधि। उपवेषोऽसि यज्ञाय। त्वां
परिवेषमधारयन्। इन्द्राय हविः कृण्वन्तः। शिवः शग्मो
भवासि नः॥३६॥

अमृन्मयन्देवपात्रम्। यज्ञस्यायुषि प्र युज्यताम्। तिरः
पवित्रमतिनीताः। आपो धारय मातिंगुः। देवेन सवित्रोत्पूताः।
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः। गान्दोहपवित्रे रज्जुम्। सर्वा पात्राणि
शुन्धत। एता आ चरन्ति मधुमद्गुहानाः। प्रजावतीर्यशसो
विश्वरूपाः॥३७॥

ब॒ह्वीर्भ॑व॒न्तीरु॒प॒जाय॑मानाः। इ॒ह व॒ इन्द्रो॑ रमयतु गावः।
 पू॒षा स्थ॑। अ॒य॒क्ष्मा वः॑ प्र॒जया॒ स॒ꣳ सृ॑जामि। रा॒यस्पोषे॑ण
 बहु॒लाभ॑व॒न्तीः। ऊ॒र्जं प॒यः पि॒न्व॑माना घृ॒तं च॑। जी॒वो
 जी॑व॒न्तीरु॒प॒वः स॑देयम्। द्यौश्चे॒मं य॒ज्ञं पृ॑थि॒वी च॒
 स॒न्दु॑हाताम्। धा॒ता सोमै॑न स॒ह वा॑तेन वा॒युः। य॒ज॑मानाय॒
 द्र॒वि॑ण॒न्दधा॑तु॥ ३८॥

उत्स॑न्दुहन्ति क॒लशं॑ चतु॑र्बिलम्। इडां॑ दे॒वीम्म॑धु॒मती॑ꣳ
 सुव॑र्विदम्। तदिन्द्रा॑ग्नी जि॒न्वत॑ꣳ स॒नृता॑वत्। तद्य॑ज॒मान॑ममृ॒तत्वे
 द॑धातु। का॒म॑धु॒क्षः प्र॒ णो॑ ब्रूहि। इन्द्रा॑य ह॒विरि॑न्द्रि॒यम्। अ॒मं
 यस्यां॑ दे॒वाना॑म्। म॒नु॒ष्याणां॑ प॒यो ह॑तम्। ब॒हु दु॒ग्धीन्द्रा॑य
 दे॒वेभ्यः॑। ह॒व्यमा॑ प्या॒यतां॑ पुनः॑॥ ३९॥

व॒त्सेभ्यो॑ म॒नु॒ष्येभ्यः॑। पु॒न॒र्दो॒हाय॑ कल्पताम्। य॒ज्ञस्य॑
 स॒न्त॑तिरसि। य॒ज्ञस्य॑ त्वा॒ स॒न्त॑तिम॒नु स॒न्त॑नोमि।
 अ॒द॑स्तमसि॒ विष्ण॑वे त्वा। य॒ज्ञाय॑पि॒ दधा॑म्य॒हम्।
 अ॒द्विररि॑क्तेन॒ पात्रे॑ण। याः पू॒ताः प॑रि॒शेर॑ते। अ॒यं प॒यः सोमं॑
 कृ॒त्वा। स्वां॑ योनि॒मपि॑ गच्छतु॥ ४०॥

प॒र्णव॑ल्कः प॒वित्र॑म्। सौ॒म्यः सोमा॑द्धि निर्मि॑तः। इ॒मौ प॒र्णं च॑
 द॒र्भं च॑। दे॒वाना॑ꣳ ह॒व्यशो॑ध॒नौ। प्रा॒त॒र्वे॒षाय॑ गोपाय। विष्णो॑
 ह॒व्यꣳ हि र॑क्ष॑सि। उ॒भाव॑ग्नी उ॒पस्तृ॑णते। दे॒वता॑ उ॒पव॑सन्तु
 मे। अ॒हं ग्रा॒म्यानु॑प॒ वसा॑मि। म॒ह्यङ्गो॑प॒तये॑ प॒शून्॥ ४१॥

आभृत इमं गृह्णामि पूर्वस्ताः पूर्वः परिगृह्णामि सभापाला इन्द्रज्येष्ठेभ्य आदित्य व्रतपते सुसम्भृतां
मे सह पुनातु गहि नो विश्वरूपा दधातु पुनर्गच्छतु पशून् (याः पुरस्तादिमामूर्जमिह प्रजा
इह पशवोऽयं पितृणामग्निः।)॥ ————— [४]

देवां देवेषु पराक्रमध्वम्। प्रथमा द्वितीयेषु। द्वितीयास्तृतीयेषु।
त्रिरेकादशा इह माऽवत। इदं शंकेयं यदिदं करोमि।
आत्मा करोत्वात्मनै। इदं करिष्ये भेषजम्। इदम्मे
विश्वभेषजा। अश्विना प्रावतं युवम्। इदमहं सेनाया
अभीत्वैर्यै॥४२॥

मुखमपोहामि। सूर्य ज्योतिर्वि भाहि। महत इन्द्रियाय।
आ प्यायतां घृतयोनिः। अग्निर्हव्याऽनु मन्यताम्। खमंङ्क्ष्व
त्वचमङ्क्ष्व। सुरूपन्त्वा वसुविदम्। पशूनान्तेजसा। अग्नये
जुष्टमभि धारयामि। स्योनन्ते सदनं करोमि॥४३॥

घृतस्य धारया सुशेवं कल्पयामि। तस्मिन्त्सीदामृते
प्रतितिष्ठ। ब्रीहीणाम्मेध सुमनस्यमानः। आर्द्रः प्रथस्रुर्भुवनस्य
गोपाः। शृत उत्स्नाति जनिता मतीनाम्। यस्त आत्मा पशुषु
प्रविष्टः। देवानां विष्ठामनु यो वितस्थे। आत्मन्वान्तसोम
घृतवान् हि भूत्वा। देवान्गच्छु सुवर्विन्द यजमानाय मह्यम्।
इरा भूतिः पृथिव्यै रसो मोत्क्रमीत्॥४४॥

देवाः पितरः पितरो देवाः। योऽहमस्मि स सन् यजे।
यस्यास्मि न तमन्तरैमि। स्वं मं इष्टं स्वन्दत्तम्। स्वं

पू॒र्त॑ꣳ स्व॑ꣳ श्रान्त॑म्। स्व॑ꣳ हु॒तम्। तस्य॑ मेऽग्निरु॑पद्र॒ष्टा।
वा॒युरु॑पश्रो॒ता। आ॒दि॒त्योऽनु॑ख्या॒ता। द्यौः पि॒ता॥४५॥

पृ॒थि॒वी मा॒ता। प्र॒जाप॑तिर्बन्धुः। य ए॒वास्मि॑ स सन् य॑जे। मा
भे॒र्मा संवि॑क्त्वा मा त्वां हिꣳसिष॑म्। मा ते ते॒जोऽप॑ क्र॒मीत्।
भ॒र॒तमु॒द्धरे॑मनु॒ षिञ्च॑। अ॒व॒दा॒ना॒नि ते प्र॒त्यव॑दास्यामि।
नम॑स्ते अस्तु मा मां हिꣳसीः। यद॑व॒दा॒ना॒नि तेऽव॑द्यन्।
वि॒लो॒माका॑र्षमा॒त्मनः॑॥४६॥

आज्ये॑न प्रत्य॑नज्ज्येनत्। तत् आ प्या॑यतां पुनः। अज्या॑यो
यव॑मा॒त्रात्। आ॒व्या॒धात्कृ॑त्यतामि॒दम्। मा रू॑रुपाम
य॒ज्ञस्य॑। शु॒द्धꣳ स्वि॑ष्टमि॒दꣳ ह॒विः। मनु॑ना दृ॒ष्टाङ्घ्रि॑तपदीम्।
मि॒त्राव॑रुणसमीरिताम्। द॒क्षि॒णा॒र्धाद॑सं॒म्भि॒न्दन्। अ॒व॒द्या॒म्ये॒क॒तोमु॑खाम्॥४७॥

इ॒डे भा॒गं जु॑षस्व नः। जिन्व॑ गा जिन्वा॒र्वतः॑। तस्या॑स्ते
भक्षि॑वाणः स्याम। स॒र्वा॒त्मा॒नः स॒र्वग॑णाः। ब्र॒ध्न पि॒न्वस्वा॑।
दद॑तो मे मा क्षा॑यि। कु॒र्वतो मे॑ मोप॑दसत्। दि॒शां कृ॑तिरसि।
दि॒शो मे॑ कल्प॑न्ताम्। कल्प॑न्ता॒म्मे दि॒शः॥४८॥

दैवी॑श्च मा॒नु॒षी॒श्च। अ॒हो॒रा॒त्रे मे॑ कल्पेताम्। अ॒र्ध॒मा॒सा
मे॑ कल्प॑न्ताम्। मा॒सा मे॑ कल्प॑न्ताम्। ऋ॒तवो॑ मे
कल्प॑न्ताम्। स॒ंव॒त्स॒रो मे॑ कल्प॑ताम्। कृ॒तिर॑सि कल्प॑तां
मे। आशा॑नां त्वाऽऽशा॒पाले॑भ्यः। च॒तु॒र्भ्यो अ॒मृते॑भ्यः। इ॒दं

भूतस्याध्यक्षेभ्यः॥४९॥

विधेम॑ ह॒विषा॑ व॒यम्। भज॑तां भा॒गी भा॒गम्। मा भा॒गोऽभ॑क्त।
 निर॑भा॒गं भ॑जामः। अ॒पस्मि॑न्वा ओष॑धीर्जिन्वा। द्वि॒पात्पा॑हि।
 चतु॑ष्पादव। दि॒वो वृ॒ष्टिमे॑रय। ब्रा॒ह्मणा॑नामि॒दꣳ ह॒विः॥५०॥
 सोम्या॑नाꣳ सोमपी॒थिना॑म्। निर्भ॑क्तो ब्रा॒ह्मणः॑। नेहा
 ब्रा॒ह्मण॑स्यास्ति। सम॑ङ्कां ब॒र्हिर्ह॒विषा॑ घृ॒तेन॑। समा॑दित्यैर्वसु॒भिः
 सम्म॑रुद्धिः। समि॒न्द्रेण॑ वि॒श्वेभि॑र्दे॒वेभि॑रङ्काम्। दि॒व्यं नभो॑
 गच्छ॑तु यत्स्वाहा॑। इन्द्रा॑णीवा॑ऽविध॒वा भू॑यासम्। अदि॑तिरिव
 सुपु॒त्रा। अ॒स्थूरि॑ त्वा गार्हपत्य॥५१॥

उप॒निष॑दे सुप्रजा॒स्त्वाय॑। सं पत्नी॒ पत्या॑ सुकृ॒तेन॑ गच्छताम्।
 य॒ज्ञस्य॑ यु॒क्तौ धुर्या॑वभूताम्। सं॒जाना॑नौ विज॑हतामरा॒तीः।
 दि॒वि ज्योति॑र॒जर्मा॑ र॒भेता॑म्। दश॑ते त॒नुवो॑ य॒ज्ञ य॒ज्ञियाः॑।
 ताः प्री॑णातु यज॑मानो घृ॒तेन॑। न॒रि॒ष्ठयोः॑ प्र॒शिष॑मीड॒मानः॑।
 दे॒वानां॑ दै॒व्येऽपि॑ यज॑मानोऽमृतोऽभूत्। यं वा॑ दे॒वा
 अ॑कल्पयन्॥५२॥

ऊ॒र्जो भा॒गꣳ श॑तक्रतू। ए॒तद्वा॑ तेन॑ प्रीणानि। तेन॑
 तृ॒प्यतम॑ꣳहहौ। अ॒हं दे॒वाना॑ꣳ सुकृ॒ताम॑स्मि लो॒के।
 ममे॒दमि॑ष्टं न मिथु॑र्भवाति। अ॒हन्ना॑रि॒ष्ठावनु॑ यजामि वि॒द्वान्।
 यदा॑भ्यामिन्द्रो अ॒दधा॑द्वा॒गधे॑यम्। अदा॑रसृ॒द्धव॑त देवसोम।
 अ॒स्मिन् य॒ज्ञे म॑रुतो मृडता नः। मा नो॑ विदद॒भिभा॑मो
 अश॑स्तिः॥५३॥

मा नो॑ विदद्वृजना॒ द्वेष्या॒ या। ऋष॒भं वा॒जिनं॑ व॒यम्। पूर्णमा॑सं
 यजामहे। स नो॑ दोहता॒ सुवीर्य॑म्। रा॒यस्पोष॑ सह॒स्त्रिणम्॑।
 प्रा॒णाय॑ सु॒राध॑से। पूर्णमा॑साय॒ स्वाहा॑। अ॒मा॒वा॒स्या सु॒भगा॑
 सु॒शेवा॑। धे॒नुरि॑व भूय॑ आ॒प्याय॑माना। सा नो॑ दोहता॒
 सु॒वीर्य॑म्। रा॒यस्पोष॑ सह॒स्त्रिणम्॑। अ॒पा॒नाय॑ सु॒राध॑से।
 अ॒मा॒वा॒स्यायै॑ स्वाहा॑। अ॒भि स्तृ॑णीहि॒ परि॑ धेहि॒ वेदि॑म्।
 जा॒मि॒म्मा हि॑ सीरमु॒या शया॑ना। होतृ॑षद॒ना हरि॑ताः
 सु॒वर्णाः॑। नि॒ष्का इ॒मे यज॑मानस्य ब्र॒ध्रे॥५४॥

अ॒भी॒त्वयै॑ करोमि॒ क्रमी॒त्पिता॑ऽऽत्मन॑ एक॒तो मु॑खां मे॒ दिशो॑ऽध्यक्षेभ्यो॒ ह॒विर्गार्ह॑पत्या
 कल्पय॑न्नशस्तिः॒ सा नो॑ दोहता॒ सुवीर्य॑ सप्त च॑॥—————[५]

परि॑स्तृणीत॒ परि॑धत्ता॒ग्निम्। परि॑हितो॒ऽग्निर्य॑ज॒मानं॑ भुनक्तु।
 अ॒पा र॑स॒ ओष॑धीना॒ सु॒वर्णः॑। नि॒ष्का इ॒मे यज॑मानस्य
 सन्तु॒ काम॑दु॒घाः। अ॒मु॒त्रा॒मुष्मि॑ल्लो॒के। भू॑प॒ते भु॑वनपते।
 म॒ह॒तो भू॑तस्य॒ पते॑। ब्र॒ह्माण॑न्त्वा वृणीमहे। अ॒हं भू॑पतिर॒हं
 भु॑वनपतिः। अ॒हं म॑ह॒तो भू॑तस्य॒ पतिः॑॥५५॥

दे॒वेन॑ सवि॒त्रा प्र॑सू॒त आ॒र्त्विज्य॑ङ्करिष्यामि। दे॒वं स॑वितरे॒तन्त्वा॑
 वृण॑ते। बृह॒स्पतिं॑ दै॒व्यं ब्र॒ह्माण॑म्। तद॒हं मन॑से प्र ब्र॒वीमि॑।
 मनो॑ गाय॒त्रियै॑। गा॒य॒त्री त्रि॑ष्टु॒भे। त्रि॑ष्टु॒जग॑त्यै। जग॑त्यनु॒ष्टु॒भे।
 अ॒नु॒ष्टु॒क्प॒ङ्क्तौ॑। प॒ङ्क्तिः॑ प्र॒जाप॑तये॥५६॥

प्र॒जाप॑तिर्वि॒श्वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यः॑। वि॒श्वे दे॒वा बृ॒ह॒स्पत॑ये।

बृहस्पतिर्ब्रह्मणे। ब्रह्म भूर्भुवः सुवः। बृहस्पतिर्देवानां ब्रह्मा।
अहं मनुष्याणाम्। बृहस्पते यज्ञज्ञोपाय। इदं तस्मै हर्म्यं
करोमि। यो वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्यम्। मेधावी दिक्षु मनसा
तपस्वी॥५७॥

अन्तर्दृतश्चरति मानुषीषु। चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः।
घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये। मर्मज्यमाना महते सौभगाय।
मह्यन्धुक्ष्व यजमानाय कामान्। भूमिर्भूत्वा महिमानं पुपोष।
ततो देवी वर्धयते पयांसि। यज्ञियां यज्ञं वि च यन्ति शं
च। ओषधीराप इह शकरीश्च। यो मां हृदा मनसा यश्च
वाचा॥५८॥

यो ब्रह्मणा कर्मणा द्वेष्टि देवाः। यः श्रुतेन हृदयेनेष्णता च।
तस्येन्द्र वज्रेण शिरश्छिनद्भि। ऊर्णामृदु प्रथमानं स्योनम्।
देवेभ्यो जुष्टं सदानाय बरुहिः। सुवर्गे लोके यजमानं हि
धेहि। मां नाकस्य पृष्ठे परमे व्योमन्। चतुः शिखण्डा युवतिः
सुपेशाः। घृतप्रतीका वयुनानि वस्ते। साऽऽस्तीर्यमाणा महते
सौभगाय॥५९॥

सा मे धुक्ष्व यजमानाय कामान्। शिवा च मे शग्मा चैधि।
स्योना च मे सुषदा चैधि। ऊर्जस्वती च मे पयस्वती चैधि।
इषमूर्ज मे पिन्वस्व। ब्रह्म तेजो मे पिन्वस्व। क्षत्रमोजो मे
पिन्वस्व। विशं पुष्टिं मे पिन्वस्व। आयुरन्नाद्यम्मे पिन्वस्व।

प्र॒जां प॒शून्मे॑ पि॒न्वस्व॥६०॥

अ॒स्मिन् य॒ज्ञ उप॒भूय॒ इन्नु॒ मे॑। अ॒वि॒क्षो॒भाय॒ परि॒धी॒न्द॒धामि॑।
ध॒र्ता ध॒रुणो॒ धरी॑यान्। अ॒ग्नि॒र्द्वेषा॑सि॒ निरि॑तो नु॒दातै॑।
वि॒च्छि॒नद्भि॒ विधृ॑तीभ्या॑ स॒पत्नान्। जा॒तान्भ्रातृ॑व्यान् ये
च॑ ज॒नि॒ष्यमा॑णाः। वि॒शो य॒न्त्राभ्यां॑ वि॒ध॒माम्ये॑नान्। अ॒ह॑
स्वाना॑मु॒त्तमो॑ऽसानि दे॒वाः। वि॒शो य॒न्त्रे नु॒दमा॑ने अ॒रा॑तिम्।
वि॒श्वं पा॒प्मान॒मम॑तिं दु॒र्मरा॒युम्॥६१॥

सीद॑न्ती दे॒वी सु॑कृ॒तस्य॑ लो॒के। धृ॒तीं स्थो॒ विधृ॑ती
स्वधृ॑ती। प्रा॒णान्मयि॑ धा॒रय॑तम्। प्र॒जाम्मयि॑ धा॒रय॑तम्।
प॒शून्मयि॑ धा॒रय॑तम्। अ॒यं प्र॑स्तर उ॒भय॑स्य ध॒र्ता। ध॒र्ता
प्र॑या॒जाना॑मु॒तानू॑या॒जाना॑म्। स दा॑धार स॒मिधो॑ वि॒श्वरू॑पाः।
तस्मि॑न्त्सु॒चो अ॒ध्या सा॑दयामि। आ रो॑ह प॒थो जु॑हु
दे॒व्याना॑न्॥६२॥

यत्र॑र्ष॒यः प्र॑थम॒जा ये पु॑रा॒णाः। हि॒र॒ण्यप॑क्षाऽजि॒रा
सम्भृ॑ताङ्गा। वहा॑सि मा सु॒कृतां॑ यत्र॒ लोकाः॑। अवा॒हं बा॑ध
उप॒भृता॑ स॒पत्नान्। जा॒तान्भ्रातृ॑व्यान् ये च॑ ज॒नि॒ष्यमा॑णाः।
दोहै॑ य॒ज्ञ सु॒दुघा॑मिव धे॒नुम्। अ॒हमु॑त्तरो भूयासम्।
अध॑रे॒ मत्स॒पत्नाः॑। यो मा॑ वा॒चा मन॑सा दु॒र्मरा॒युः।
हृ॒दाऽरा॑ती॒याद॑भि॒दास॑दग्ने॥६३॥

इ॒दम॑स्य चि॒त्तम॑ध॒रं ध्रु॑वा॒याः। अ॒हमु॑त्तरो भूयासम्। अध॑रे॒
मत्स॒पत्नाः॑। ऋ॒षभो॑ऽसि शा॒क॒रः। घृ॒ताची॑ना॑ सू॒नुः।

प्रि॒येण॒ नाम्ना॑ प्रि॒ये स॒द॒सि॒ सी॒द। स्यो॒नो मे॑ सी॒द सु॒ष॒दः
पृ॒थि॒व्याम्। प्र॒थ॒यि प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ सु॒व॒र्गे लो॒के। दि॒वि सी॒द
पृ॒थि॒व्याम॒न्तरि॑क्षे। अ॒हमु॒त्त॑रो भू॒यास॑म्॥६४॥

अ॒ध॒रे म॒त्स॒पत्नाः॑। इ॒य॒ऽस्था॒ली घृ॒तस्य॑ पूर्णा। अ॒च्छि॒न्न॒पयाः॑
श॒त॒धा॒र॒ उत्सः॑। मा॒रु॒तेन॑ श॒र्मणा॑ दै॒व्येन॑। य॒ज्ञोऽसि॑ स॒र्वतः॑
श्रि॒तः। स॒र्वतो॒ मां भू॒तं भ॑विष्यच्छ्र॒यता॑म्। श॒त॒म्मे
स॒न्त्वा॒शिषः॑। स॒हस्र॑म्मे स॒न्तु सू॒नृताः॑। इ॒रा॒वतीः॑ प॒शुम॑र्तीः।
प्र॒जाप॑तिरसि स॒र्वतः॑ श्रि॒तः॥६५॥

स॒र्वतो॒ मां भू॒तं भ॑विष्यच्छ्र॒यता॑म्। श॒तं मे॑ स॒न्त्वा॒शिषः॑। स॒हस्रं॑
मे स॒न्तु सू॒नृताः॑। इ॒रा॒वतीः॑ प॒शुम॑र्तीः। इ॒दमिन्द्रि॑यम॒मृतं॑
वी॒र्य॑म्। अ॒नेनेन्द्रा॑य प॒शवो॑ऽचि॒कित्स॑न्। तेन॑ दे॒वा अव॑तोप॒
मा॒म्। इ॒हेष॑मूर्जं य॒शः सह॑ ओजः स॒नेय॑म्। श्रु॒तं मयि॑
श्रय॑ताम्। यत्पृ॒थि॒वीम॑च॒रत्तत्प्र॑विष्टम्॥६६॥

येना॒सिश्च॑द्व॒लमि॒न्द्रे प्र॒जाप॑तिः। इ॒दन्त॑च्छु॒क्रं मधु॑ वा॒जिनी॑वत्।
येनो॒परि॑ष्टा॒दधि॑नोन्महेन्द्रम्। दधि॑ मा॒न्धि॑नोतु। अ॒यं वे॒दः
पृ॒थि॒वीम॑न्विन्दत्। गु॒हां स॒तीङ्ग॑ह॒ने ग॒ह्वरे॑षु। स वि॒न्दतु॑
यज॑मानाय लो॒कम्। अ॒च्छि॒द्रं य॒ज्ञं भू॑रि॒कर्मा॑ करोतु।
अ॒यं य॒ज्ञः स॒म॒सद॑द्ध॒विष्मान्। ऋ॒चा सा॒म्ना य॒जुषा॑
दे॒वता॑भिः॥६७॥

तेन॑ लो॒कान्त्सूर्य॑वतो जयेम। इन्द्र॑स्य स॒ख्यम॑मृत॒त्वम॑श्याम्।

यो नः कनीय इह कामयातै। अस्मिन् यज्ञे यजमानाय
मह्यम्। अप तमिन्द्राग्नी भुवनानुदेताम्। अहं प्रजां वीरवर्ती
विदेय। अग्ने वाजजित्। वाजन्त्वा सरिष्यन्तम्। वाजं
जेष्यन्तम्। वाजिनं वाजजितम्॥६८॥

वाजजित्यायै सं माज्मि। अग्निमन्नादमन्नाद्याय। उपहूतो द्यौः
पिता। उप मान्द्यौः पिता ह्वयताम्। अग्निराग्नीध्रात्। आयुषे
वर्चसे। जीवात्वै पुण्याय। उपहूता पृथिवी माता। उप मां
माता पृथिवी ह्वयताम्। अग्निराग्नीध्रात्॥६९॥

आयुषे वर्चसे। जीवात्वै पुण्याय। मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यम्।
विच्छिन्नं यज्ञं समिमन्दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमन्त्रः।
विश्वे देवा इह मादयन्ताम्। यन्ते अग्न आवृश्चामि। अहं
वा क्षिपितश्चरन्। प्रजां च तस्य मूलं च। नीचैर्देवा नि
वृश्चत॥७०॥

अग्ने यो नोऽभिदासन्ति। समानो यश्च निष्पद्यः। इध्मस्यैव
प्रक्षायतः। मा तस्योच्छेषि किञ्चन। यो मान्द्वेष्टि जातवेदः।
यश्चाहन्द्वेष्टि यश्च माम्। सर्वास्तानग्रे सन्दह। या
श्चाहन्द्वेष्टि ये च माम्। अग्ने वाजजित्। वाजन्त्वा
ससृवांसम्॥७१॥

वाजं जिगिवांसम्। वाजिनं वाजजितम्। वाजजित्यायै
सम्माज्मि। अग्निमन्नादमन्नाद्याय। वेदिर्बर्हिः शृतं हविः।

इ॒ध्मः परि॑धयः सु॒चः। आ॒ज्यं य॒ज्ञ ऋ॒चो य॒जुः। या॒ज्याँश्च
व॒षट्काराः। सम्मे॒ सन्न॑तयो नमन्ताम्। इ॒ध्मस॒न्नह॑ने हुते॥ ७२॥

दि॒वः खी॒लोऽव॑ततः। पृथि॒व्या अ॒ध्युत्थि॑तः। तेना॑
स॒हस्र॑काण्डेन। द्विष॑न्तः शोच॑यामसि। द्विष॑न्मे ब॒हु
शो॑चतु। ओष॑धे॒ मो अ॒हः शु॑चम्। य॒ज्ञ नम॑स्ते य॒ज्ञ।
नमो॑ नम॑श्च ते य॒ज्ञ। शि॒वेन॑ मे सन्ति॑ष्ठस्व। स्यो॒नेन॑ मे
सन्ति॑ष्ठस्व॥ ७३॥

सु॒भूतेन॑ मे सन्ति॑ष्ठस्व। ब्र॒ह्मव॑र्च॒सेन॑ मे सन्ति॑ष्ठस्व।
य॒ज्ञस्य॑र्द्धि॒मनु॑ सन्ति॑ष्ठस्व। उप॑ ते य॒ज्ञ नमः॑। उप॑ ते नमः॑।
उप॑ ते नमः॑। त्रि॒ष्फली॑क्रियमा॑णानाम्। यो न्य॒ङ्गो अ॑व॒शिष्य॑ते।
रक्ष॑सां भाग॒धेयम्॑। आप॑स्तत्र व॑हतादितः॥ ७४॥

उ॒लूख॑ले मुस॑ले यच्च शूर्पे॑। आ॒शि॒श्लेष॑ दृषदि॑ यत्क॒पाले॑।
अ॒व॒प्रुषो॑ वि॒प्रुषः॑ संय॑जामि। वि॒श्वे दे॒वा ह॒विरि॑दं जु॑षन्ताम्।
य॒ज्ञे या वि॒प्रुषः॑ सन्ति॑ ब॒ह्वीः। अ॒ग्नौ ताः सर्वाः॑ स्वि॑ष्टाः सु॒हुता
जु॒होमि॑। उ॒द्यन्न॑द्यमि॒त्र महः॑। स॒पत्न्या॑न्मे अ॒नीन॑शः। दि॒वैनान्
वि॒द्युता॑ जहि। नि॒म्रोच॑न्नध॒रान्कृ॑धि॥ ७५॥

उ॒द्यन्न॑द्य वि नो॑ भज। पि॒ता पु॒त्रेभ्यो॑ यथा॑। दी॒र्घायु॑त्वस्य॑
हे॒शिषे॑। तस्य॑ नो देहि॑ सूर्य। उ॒द्यन्न॑द्य मि॒त्रम॑हः। आ॒रोह॑न्नुत्तरा॑
दि॒वम्। ह॒द्रोग॑म्ममं सूर्य। ह॒रिमा॑णं च नाशय। शु॒कैषु॑ मे
ह॒रिमा॑णम्। रो॒पणा॑का॒सु द॑ध्मसि॥ ७६॥

अथो॑ ह॒रिद्र॒वेषु॑ मे। ह॒रिमा॑णं॒ नि द॑ध्मसि। उद॑गाद॒यमा॑दित्यः।
विश्वे॑न॒ सह॑सा स॒ह। द्विष॑न्तं॒ मम॑ र॒न्धय॑न्। मो अ॒हन्दि॑ष॒तो
र॑धम्। यो नः॒ शपा॑दश॒पतः॑। यश्च॑ नः॒ शप॑तः॒ शपा॑त्। उ॒षाश्च॒
तस्मै॑ नि॒मृक्क॑। सर्व॑ पा॒प५ समू॑हताम्॥७७॥

यो नः॒ स॒पत्नो॑ यो रणः॑। म॒र्तोऽभि॑दास॒न्ति दे॒वाः।
इ॒ध्मस्यै॑व प्र॒क्षाय॑तः। मा तस्यो॒च्छैषि॑ किञ्च॒न। अव॑सृष्टः
परा॑पत। श॒रो ब्र॑ह्म॒स५शितः॑। गच्छा॒ऽमित्रा॒न्प्र वि॑श।
मैषा॒ङ्गश्च॒नोच्छि॑षः॥७८॥

पतिः प्रजापतये तपस्वी वाचा सौभगाय पशून्मे पिन्वस्व दुर्मरायुं देवयानानग्नेऽन्तरिक्षेऽहमुत्तरो
भूयासं प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः प्रविष्टं देवताभिर्वाज्जितं पृथिवी ह्वयतामग्निराग्नीध्रादृश्चत
ससृवा५स५ हुते स्योनेन मे सन्तिष्ठस्वेतः कृधि दध्मस्यूहतामष्टौ च॥—————[६]

सक्षे॒दं प॑श्य। वि॒ध॒र्त॒रि॒दं प॑श्य। नाके॒दं प॑श्य। र॒मतिः॑
पनि॑ष्ठा। ऋ॒तं व॑र्षि॒ष्ठम्। अ॒मृता॒यान्या॑हुः। सूर्यो॑ वरि॒ष्ठो
अ॒क्षभि॑र्विभा॒ति। अनु॑ द्यावा॒पृथि॒वी दे॒वपु॑त्रे। दी॒क्षाऽसि॑
तप॑सो॒ योनिः॑। तपो॑ऽसि॒ ब्रह्म॑णो॒ योनिः॑॥७९॥

ब्रह्मा॑सि क्ष॒त्रस्य॒ योनिः॑। क्ष॒त्रम॑स्यृ॒तस्य॒ योनिः॑। ऋ॒तम॑सि॒
भूरा॑ र॒भे। श्र॒द्धां मन॑सा। दी॒क्षान्त॑प॒सा। विश्व॑स्य
भुव॑न॒स्याधि॑प॒त्नीम्। सर्वे॑ कामा॒ यज॑मानस्य सन्तु। वात॑
प्रा॒णं मन॑सा॒ऽन्वा र॑भामहे। प्रजा॑पतिं॒ यो भुव॑नस्य गो॒पाः।
स नो॑ मृ॒त्योस्त्रा॑यतां॒ पात्व॑५ह॒सः॥८०॥

ज्यो॒ग्जी॒वा ज॒राम॑शीमहि। इन्द्र॑ शा॒क्कर॑ गा॒य॒त्रीं प्र॑ प॒द्ये। तान्ते॑
युन॒ज्मि। इन्द्र॑ शा॒क्कर॑ त्रि॒ष्टुभं॑ प्र॑ प॒द्ये। तान्ते॑ युन॒ज्मि। इन्द्र॑
शा॒क्कर॑ जग॑तीं प्र॑ प॒द्ये। तान्ते॑ युन॒ज्मि। इन्द्र॑ शा॒क्करा॑नुष्टु॒भं
प्र॑ प॒द्ये। तान्ते॑ युन॒ज्मि। इन्द्र॑ शा॒क्कर॑ प॒ङ्क्तिं॑ प्र॑प॒द्ये॥८१॥

तान्ते॑ युन॒ज्मि। आ॒ऽह॒न्दी॒क्षाम॑रु॒हमृ॑तस्य॒ पत्नी॑म्। गा॒य॒त्रेण॒
छ॒न्द॑सा ब्र॒ह्म॑णा च। ऋ॒तं स॒त्ये॒ऽधा॒यि। स॒त्यमृ॑ते॒ऽधा॒यि।
ऋ॒तं च॑ मे स॒त्यञ्चा॑भू॒ताम्। ज्यो॒तिर॑भू॒वः सु॑व॒रग॑मम्।
सु॒व॒र्गं लो॒कं ना॑क॒स्य पृ॑ष्ठम्। ब्र॒ध्नस्य॑ वि॒ष्टप॑म॒गम॑म्। पृ॒थि॒वी
दी॒क्षा॥८२॥

तया॑ऽग्नि॒र्दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑। यया॑ऽग्नि॒र्दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑। तया॑
त्वा दी॒क्षया॑ दी॒क्षयामि॑। अ॒न्तरि॑क्ष॒न्दी॒क्षा। तया॑ वा॒युर्दी॒क्षया॑
दी॒क्षितः॑। यया॑ वा॒युर्दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑। तया॑ त्वा दी॒क्षया॑
दी॒क्षयामि॑। द्यौर्दी॒क्षा। तया॑ऽऽदि॒त्यो दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑।
यया॑ऽऽदि॒त्यो दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑॥८३॥

तया॑ त्वा दी॒क्षया॑ दी॒क्षयामि॑। दि॒शो दी॒क्षा। तया॑ च॒न्द्रमा॑
दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑। यया॑ च॒न्द्रमा॑ दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑। तया॑ त्वा
दी॒क्षया॑ दी॒क्षयामि॑। आपो॑ दी॒क्षा। तया॑ वरु॑णो॒ राजा॑ दी॒क्षया॑
दी॒क्षितः॑। यया॑ वरु॑णो॒ राजा॑ दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑। तया॑ त्वा
दी॒क्षया॑ दी॒क्षयामि॑। ओष॑धयो दी॒क्षा॥८४॥

तया॑ सोमो॒ राजा॑ दी॒क्षया॑ दी॒क्षितः॑। यया॑ सोमो॒ राजा॑ दी॒क्षया॑
दी॒क्षितः॑। तया॑ त्वा दी॒क्षया॑ दी॒क्षयामि॑। वा॒ग्दी॒क्षा। तया॑

प्रा॒णो दी॒क्षया॑ दीक्षितः। यया॑ प्रा॒णो दी॒क्षया॑ दीक्षितः। तया॑
त्वा दी॒क्षया॑ दीक्षयामि। पृथि॒वी त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षताम्।
अ॒न्तरि॑क्षन्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षताम्। द्यौस्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑
दीक्षताम्॥८५॥

दिश॑स्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षन्ताम्। आप॑स्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑
दीक्षन्ताम्। ओष॑धयस्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षन्ताम्। वाक्त्वा
दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षताम्। ऋच॑स्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षन्ताम्।
सामा॑नि त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षन्ताम्। यजू॑ंषि त्वा
दीक्ष॑माण॒मनु॑ दीक्षन्ताम्। अह॑श्च रात्रि॑श्च। कृषि॑श्च वृष्टि॑श्च।
त्विषि॑श्चाप॑चितिश्च॥८६॥

अप॑श्चौष॑धयश्च। ऊ॒र्क् सूनृ॑ता च। तास्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑
दीक्षन्ताम्। स्वे दक्षे॑ दक्ष॑पिते॒ह सी॑द। दे॒वानां॑ सु॒म्नो मे॒हुते
रणा॑य। स्वा॒स॒स्थस्त॒नुवा॑ संवि॑शस्व। पि॒तेवै॑धि सून॒व आ
सु॒शेवः॑। शि॒वो मां शि॒वमा वि॑श। स॒त्यम्मा॑ आ॒त्मा। श्र॒द्धा
मेऽक्षि॑तिः॥८७॥

तपो॑ मे प्र॒तिष्ठा। स॒वि॒तृप्र॑सूता मा दि॒शो दी॑क्षयन्तु।
स॒त्यम॑स्मि। अ॒हन्त्व॑द॒स्मि म॑द॒सि त्वमे॒तत्। ममा॑सि
योनि॑स्तव॒ योनि॑रस्मि। ममै॒व सन्व॑ह ह॒व्यान्य॑ग्रे। पु॒त्रः पि॒त्रे
लो॒क॒कृ॒ज्जात॑वेदः। आ॒जु॒ह्वानः॑ सु॒प्रती॑कः पु॒रस्ता॑त्। अ॒ग्रे स्वां
योनि॑मा सी॒द सा॒ध्या। अ॒स्मिन्स॒धस्थे॑ अ॒ध्युत्त॑रस्मिन्॥८८॥
विश्वे॑ दे॒वा यज॑मानश्च सी॒दत। ए॒कमि॑षे विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु।

द्वे ऊ॒र्जे विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। त्रीणि॑ व्र॒ताय॑ विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु।
च॒त्वारि॑ मा॒योभवा॑य॒ विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। पञ्च॑ प॒शुभ्यो॑
विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। षड्रा॑यस्पोषा॑य॒ विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। सप्त
सप्त॑भ्यो॒ होत्रा॑भ्यो॒ विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। सखा॑यः सप्त॑पदा
अभू॑म। स॒ख्यन्ते॑ गमे॒यम्॥८९॥

स॒ख्यात्ते॒ मा यो॑षम्। स॒ख्यान्मे॒ मा यो॑ष्ठाः। साऽसि॑ सुब्र॒ह्मण्ये॑।
तस्या॑स्ते पृथि॒वी पादः॑। साऽसि॑ सुब्र॒ह्मण्ये॑। तस्या॑स्तेऽन्तरि॑क्षं
पादः॑। साऽसि॑ सुब्र॒ह्मण्ये॑। तस्या॑स्ते द्यौः पादः॑। साऽसि॑
सुब्र॒ह्मण्ये॑। तस्या॑स्ते दि॒शः पादः॑॥९०॥

प॒रोर॑जास्ते पञ्च॒मः पादः॑। सा न॒ इष॑मूर्ज॒न्धुक्ष्वा॑। तेज॑
इन्द्रि॒यम्। ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम॑न्नाद्यम्। वि मि॑मे त्वा॒ पय॑स्वतीम्।
दे॒वाना॑न्धे॒नुः सु॒दुघा॑मन॑पस्फुरन्तीम्। इन्द्रः॑ सोमं॑ पिबतु।
क्षेमो॑ अस्तु नः। इ॒मान्न॑राः कृणु॑त॒ वेदि॑मेत्य॑। वसु॑मतीः
रु॒द्रव॑तीमादि॒त्यव॑तीम्॥९१॥

व॒र्ष्मन्दि॑वः। नाभा॑ पृथि॒व्याः। यथा॑ऽयं यज॑मानो न रि॒ष्येत्।
दे॒वस्य॑ सवि॒तुः स॒वे। चतुः॑ शिख॒ण्डा यु॒वतिः॑ सु॒पेशाः॑।
घृ॒तप्र॑तीका॒ भुव॑नस्य॒ मध्ये॑। तस्या॑ सु॒पर्णा॑वधि॒ यौ
नि॒विष्टौ॑। तयो॑र्दे॒वाना॑मधि॒ भाग॑धेयम्। अ॒प ज॑न्य॒म्भ्यन्नु॑द।
अप॑ चक्राणि॒ वर्त॑य। गृ॒हः सोम॑स्य गच्छ॒तम्। न वा उ॑
वे॒तन्मि॑त्र॒यसे॒ न रि॑ष्यसि। दे॒वाः इ॒दैषि॑ पृथि॒भिः सु॒गेभिः॑।

यत्र॒ यन्ति॑ सु॒कृतो॑ नापि॑ दु॒ष्कृतः॑। तत्र॑ त्वा दे॒वः संवि॒ता
द॑धातु॥१२॥

ब्रह्म॑णो॒ योनि॑र॒हंसः॑ प॒ङ्क्तिं॑ प्रप॒द्ये दी॒क्षा यया॑ऽऽदि॒त्यो दी॒क्षया॑ दी॒क्षित॑स्तया॑ त्वा दी॒क्षया॑
दी॒क्षया॑म्योप॑धयो दी॒क्षा द्यौस्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु॒ दी॒क्षता॑मप॑चिति॒श्चाक्षि॑तिरुत्तर॒स्मिन्नामे॒यं दि॒शः पादं॑
आदि॒त्यव॑र्तते॒ वर्तय॑ पञ्च॑ च॥ ————— [७]

यद॒स्य पा॒रे रज॑सः। शु॒क्रञ्ज्योति॑रजा॒यत। तन्नः॑ पर्ष॒दति॒
द्विषः॑। अ॒ग्ने वैश्वान॑र॒ स्वाहा॑। यस्मा॑द्दी॒षाऽवा॑शि॒ष्टाः। ततो॑ नो
अभ॑यं कृधि। प्र॒जाभ्यः॑ सर्वा॑भ्यो मृ॒डा। नमो॑ रु॒द्राय॑ मी॒दुषे॑।
यस्मा॑द्दी॒षा न्यष॑दः। ततो॑ नो अभ॑यं कृधि॥१३॥

प्र॒जाभ्यः॑ सर्वा॑भ्यो मृ॒डा। नमो॑ रु॒द्राय॑ मी॒दुषे॑। उदु॑स्र तिष्ठ
प्रति॑तिष्ठ॒ मारि॑षः। मेमं॑ य॒ज्ञं यज॑मानं च रीरिषः। सु॒वर्गे
लो॒के यज॑मान॒ह॒ धेहि॑। शन्न॑ एधि द्वि॒पदे॑ शं चतु॑ष्पदे।
यस्मा॑द्दी॒षाऽवै॑पि॒ष्टाः पु॒लायि॑ष्टाः स॒मज्ञा॑स्थाः। ततो॑ नो अभ॑यं
कृधि। प्र॒जाभ्यः॑ सर्वा॑भ्यो मृ॒डा। नमो॑ रु॒द्राय॑ मी॒दुषे॑॥१४॥

य इ॒दम॑कः। तस्मै॒ नमः॑। तस्मै॒ स्वाहा॑। न वा उ॒वेत॑न्मि॒यसे॑।
आशा॑नान्त्वा वि॒श्वा आशाः॑। य॒ज्ञस्य॑ हि स्थ ऋ॒त्वियौ॑।
इन्द्रा॑ग्नी॒ चेत॑नस्य च। हु॒ताहु॑तस्य॒ तृप्य॑तम्। अहु॑तस्य हु॒तस्य॑
चा हु॒तस्य॑ चाहु॑तस्य च। अहु॑तस्य हु॒तस्य॑ च। इन्द्रा॑ग्नी
अ॒स्य सोम॑स्य। वी॒तं पि॑बतं जुषे॒थाम्। मा यज॑मान॒न्तमो॑
विद॑त्। म॒र्त्विजो॑ मो इ॒माः प्र॒जाः। मा यः सोम॑मि॒मं पि॑बात्।

सं॑सृष्टमु॒भयं॑ कृतम्॥१५॥

कृधि॑ मी॒ढुषेऽहु॑तस्य च सप्त॑ चं॥ ————— [८]

अ॒ना॒गसं॑स्त्वा व॒यम्। इन्द्रे॑ण॒ प्रेषि॑ता॒ उप॑। वा॒युष्टे॑
अस्त्व॑श॒भूः। मि॒त्रस्ते॑ अस्त्व॑श॒भूः। वरु॑णस्ते
अस्त्व॑श॒भूः। अ॒पाक्ष॑या॒ ऋत॑स्य गर्भाः। भुव॑नस्य
गो॒पाः श्येना॑ अतिथयः। पर्व॑तानाङ्क॒कुभः॑ प्र॒युतो॑ नपातारः।
व॒श्रुनेन्द्र॑ ह्वयत। घोषे॒णामी॑वा॑श्चातयत॥१६॥

यु॒क्ताः स्थ॒ वह॑त। दे॒वा ग्रा॑वा॒ण इन्द्र॑रिन्द्र॒ इत्य॑वादिषुः।
ए॒न्द्रम॑चुच्यवुः पर॒मस्याः॑ परा॒वतः॑। आ॒ऽस्मात्स॒धस्था॑त्।
ओ॒रोर॑न्तरि॒क्षात्। आ सु॑भू॒तम॑सुषवुः। ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम्म॑
आसु॑षवुः। सम॒रे रक्षा॑स्यवधिषुः। अप॑हतं ब्रह्म॒ज्यस्या॑।
वाक्क॑ त्वा॒ मन॑श्च श्रीणीताम्॥१७॥

प्रा॒णश्च॑ त्वाऽपान॑श्च॒ श्रीणी॑ताम्। चक्षु॑श्च त्वा॒ श्रोत्रं॑ च
श्रीणी॑ताम्। दक्ष॑श्चत्वा॒ बलं॑ च श्रीणीताम्। ओज॑श्च त्वा॒
सह॑श्च श्रीणीताम्। आयु॑श्च त्वाऽज॒रा च॑ श्रीणीताम्। आ॒त्मा
च॑ त्वा त॒नूश्च॑ श्रीणीताम्। श्रु॒तोऽसि॑ श्रु॒तं कृ॑तः। श्रु॒ताय॑
त्वा श्रु॒तेभ्य॑स्त्वा। यमिन्द्र॑मा॒हुर्वरु॑णं॒ यमा॒हुः। यम्मि॒त्रमा॒हुर्यमु॑
स॒त्यमा॒हुः॥१८॥

यो दे॒वानां॑ दे॒वत॑मस्तपो॒जाः। तस्मै॑ त्वा॒ तेभ्य॑स्त्वा। मयि॑
त्यदिन्द्रि॒यम्म॑हत्। मयि॑ दक्षो॒ मयि॑ ऋतुः। मयि॑ धायि

सुवीर्यम्। त्रिशुङ्घर्मो वि भातु मे। आकूत्या मनसा
सह। विराजा ज्योतिषा सह। यज्ञेन पयसा सह। तस्य
दोहमशीमहि॥१९॥

तस्य सुम्रमशीमहि। तस्य भक्षमशीमहि। वाग्जुषाणा
सोमस्य तृप्यतु। मित्रो जनान् स मित्र। यस्मान्न जातः
परो अन्यो अस्ति। य आविवेश भुवनानि विश्वा। प्रजापतिः
प्रजया संविदानः। त्रीणि ज्योतींषि सचते स षोडशी।
एष ब्रह्मा य ऋत्वियः। इन्द्रो नाम श्रुतो गुणे॥१००॥

प्र ते महे विदथे शंसिषु हरी। य ऋत्वियः प्र ते
वन्वे। वनुषो हर्यतम्मदम्। इन्द्रो नाम घृतन्नयः। हरिभिश्चारु
सेचते। श्रुतो गुण आ त्वा विशन्तु। हरिवर्षसङ्गिरः।
इन्द्राधिपतेऽधिपतिस्त्वं देवानामसि। अधिपतिम्माम्।
आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तम्मनुष्येषु कुरु॥१०१॥

इन्द्रश्च सम्राड्वरुणश्च राजा। तौ ते भक्षं चक्रतुरग्रं एतम्।
तयोरनु भक्षं भक्षयामि। वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु।
प्रजापतिर्विश्वकर्मा। तस्य मनो देवं यज्ञेन राध्यासम्।
अर्थेगा अस्य जहितः। अवसानपतेऽवसानम्मे विन्द। नमो
रुद्राय वास्तोष्पतये। आयने विद्रवणे॥१०२॥

उद्याने यत्परायणे। आवर्तने विवर्तने। यो गोपायति
तं हुवे। यान्यपामित्यान्यप्रतीत्तान्यस्मि। यमस्य बलिना
चरामि। इहैव सन्तः प्रति तद्यातयामः। जीवा जीवेभ्यो नि

ह॑राम॒ एनत्। अ॒नृणा॒ अ॒स्मिन्न॑नृणाः प॒रस्मिन्। तृ॒तीये॑ लो॒के
अ॒नृणाः॑ स्या॑म। ये दै॒व्याना॑ उ॒त पि॑तृयाणाः॥१०३॥

सर्वा॑न्प॒थो अ॒नृणा॒ आक्षी॑येम। इ॒दमू॒नु श्रेयो॑ऽव॒सान॒मा ग॑न्म।
शि॒वे नो॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒भे इ॒मे। गोम॒द्धन॑व॒दश्व॑व॒दूर्ज॑स्वत्।
सु॒वीरा॑ वी॒रैर॑नु सञ्च॑रेम। अ॒र्कः प॒वित्र॑ꣳ रज॑सो वि॒मानः॑।
पुना॑ति॒ दे॒वाना॑म्भुव॑नानि वि॒श्वा॑। द्यावा॑पृथि॒वी प॒यसा॑
संवि॑दाने। घृ॒तं दु॑हाते अ॒मृतं॑ प्रपी॑ने। प॒वित्र॑म॒र्को रज॑सो
वि॒मानः॑। पुना॑ति॒ दे॒वाना॑म्भुव॑नानि वि॒श्वा॑। सुव॒ज्योति॑र्यशो॑
म॒हत्। अ॒शीम॑हि गा॒धमु॑त प्र॒तिष्ठा॑म्॥१०४॥

चा॒त॒य॒त श्री॑णी॒ताꣳ स॒त्यमा॑ह॒रशी॑महि गु॒णे क॑रु वि॒द्रव॑णे पि॒तृया॑णां अ॒र्को रज॑सो वि॒मान॑स्त्रीणि
च॥

[९]

उद॑स्ताम्प॒सीत्स॒विता॑ मि॒त्रो अ॑र्य॒मा। सर्वा॑न्मि॒त्रान॑वधी॒द्युगे॑न।
बृ॒हन्त॑म्मा॒म॒कर॑द्वी॒रव॑न्तम्। र॒थन्त॑रे श्र॑यस्व॒ स्वाहा॑ पृथि॒व्याम्।
वा॒म॒दे॒व्ये श्र॑यस्व॒ स्वाहा॑ऽन्तरि॑क्षे। बृ॒ह॒ति श्र॑यस्व॒ स्वाहा॑
दि॒वि। बृ॒ह॒ता त्वोप॑स्त॒भ्रोमि॑। आ त्वा॑ ददे॒ यश॑से वी॒र्या॑य
च। अ॒स्मास्वा॑घ्निया यू॒यन्द॑धाथेन्द्रि॒यं प॒यः। यस्तै॑ द्र॒प्सो यस्त॑
उद॑रू॒षः॥१०५॥

दै॒व्यः के॒तुर्वि॑श्व॒म्भुव॑नमावि॒वेश॑। स नः॑ पा॒ह्यरि॑ष्ट्यै॒ स्वाहा॑।
अ॒नु मा॒ सर्वो॑ य॒ज्ञोऽय॑मे॒तु। वि॒श्वे दे॒वा म॒रुतः॑ सा॒मार्कः॑।
आ॒प्रि॒यश्छ॑न्दाꣳसि नि॒विदो॑ यजूꣳषि। अ॒स्यै पृ॑थि॒व्यै

यद्यज्ञियम्। प्रजापतेर्वर्तनिमनुं वर्तस्व। अनुवीरैरनुं
राध्याम गोभिः। अन्वश्वैरनु सर्वैरु पुष्टैः। अनुं प्रजया-
ऽन्विन्द्रियेण॥१०६॥

देवा नो यज्ञमृजुधा नयन्तु। प्रतिक्षत्रे प्रतितिष्ठामि राष्ट्रे।
प्रत्यश्वेषु प्रतितिष्ठामि गोषु। प्रति प्रजायां प्रतितिष्ठामि
भव्यै। विश्वमन्याऽभि वावृधे। तदन्यस्यामधिश्चितम्। दिवे
च विश्वकर्मणे। पृथिव्यै चाकरं नमः। अस्कान्द्यौः पृथिवीम्।
अस्कानृषभो युवागाः॥१०७॥

स्कन्नेमा विश्वा भुवना। स्कन्नो यज्ञः प्र जनयतु।
अस्कानजनि प्राजनि। आ स्कन्नाज्जायते वृषा। स्कन्नात्प्र
जनिषीमहि। ये देवा येषामिदम्भागधेयम्बभूव। येषां प्रयाजा
उतानूयाजाः। इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यः। अग्निहोतृभ्यो
देवेभ्यः स्वाहा। उत त्या नो दिवा मतिः॥१०८॥

अदितिरूत्या गमत्। सा शन्ताची मयस्करत्। अप
स्त्रिधः। उत त्या दैव्या भिषजा। शन्नस्करतो अश्विना।
यूयातामस्मद्रपः। अप स्त्रिधः। शमग्निरग्निभिस्करत्।
शन्नस्तपतु सूर्यः। शं वातो वात्वरपाः॥१०९॥

अप स्त्रिधः। तदित्पदं न विचिकेत विद्वान्। यन्मृतः पुनरप्येति
जीवान्। त्रिवृद्यद्भुवनस्य रथवृत्। जीवो गर्भो न मृतः स
जीवात्। प्रत्यस्मै पिपीषते। विश्वानि विदुषे भर। अरङ्गमाय

जग्मवे। अपश्चाद्दध्वने नरे। इन्दुरिन्दुमवांगात्। इन्दोरिन्द्रो-
ऽपात्। तस्य त इन्द्रविन्द्रपीतस्य मधुमतः। उपहूतस्योपहूतो
भक्षयामि॥११०॥

उदरुष इन्द्रियेण गा मतिररुपा अंगात्रीणि च॥—————[१०]

ब्रह्म प्रतिष्ठा मनसो ब्रह्म वाचः। ब्रह्म यज्ञानां
हविषामाज्यस्य। अतिरिक्तङ्कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः
पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु
देवान्। आश्रावितमत्याश्रावितम्। वषट्कृतमत्यनूक्तं च यज्ञे।
अतिरिक्तङ्कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति
कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु देवान्॥१११॥

यद्वो देवा अतिपादयानि। वाचा चित्प्रयतन्देवहेडनम्। अरायो
अस्मां अभिदुच्छुनायते। अन्यत्रास्मन्मरुतस्तन्निधेतन।
ततम्म आपस्तदु तायते पुनः। स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय
शस्यते। अयं समुद्र उत विश्वभेषजः। स्वाहाकृतस्य
समुत्तृणुतर्भुवः। उद्वयन्तमसस्परि। उदुत्यं चित्रम्॥११२॥

इमम्मे वरुण तत्त्वां यामि। त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने।
त्वमग्ने अयासि प्रजापते। इमञ्जीवेभ्यः परिधिन्दधामि।
मैषान्नुगादपरो अर्धमेतम्। शतञ्जीवन्तु शरदः पुरूचीः। तिरो
मृत्युन्दधतां पर्वतेन। इष्टेभ्यः स्वाहा वषडनिष्टेभ्यः स्वाहा।
भेषजन्दुरिष्टे स्वाहा निष्कृत्यै स्वाहा। दौरार्ध्यै स्वाहा

दैवीभ्यस्तनूभ्यः स्वाहा॥११३॥

ऋद्धौ स्वाहा समृद्धौ स्वाहा। यतं इन्द्र भयामहे। ततो नो
अभयं कृधि। मघवञ्छुग्धि तव तन्न ऊतयै। वि द्विषो वि
मृधो जहि। स्वस्तिदा विशस्पतिः। वृत्रहा वि मृधो वशी।
वृषेन्द्रः पुर एतु नः। स्वस्तिदा अभयङ्कुरः। आभिर्गीर्भिर्यदतो
न ऊनम्॥११४॥

आप्यायय हरिवो वर्धमानः। यदा स्तोतृभ्यो महि गोत्रा
रुजासिं। भूयिष्ठभाजो अध ते स्याम। अनाज्ञातं यदाज्ञातम्।
यज्ञस्य क्रियते मिथु। अग्ने तदस्य कल्पय। त्वं हि
वेत्थ यथातथम्। पुरुषसम्मितो यज्ञः। यज्ञः पुरुषसम्मितः।
अग्ने तदस्य कल्पय। त्वं हि वेत्थ यथातथम्। यत्पाकत्रा
मनसा दीनदक्षा न। यज्ञस्य मन्वते मर्तासः। अग्निष्टद्धोता
ऋतुविद्विजानन्। यजिष्ठो देवां ऋतुशो यजाति॥११५॥

देवांश्चित्रं तनूभ्यः स्वाहोनं पुरुषसम्मितोऽग्ने तदस्य कल्पय पञ्च च॥———[११]

यद्देवा देवहेडनम्। देवासश्चकृमा वयम्। आदित्यास्तस्मान्मा
मुश्चता। ऋतस्यर्तेन मामुता। देवा जीवनकाम्या यत्। वाचा-
ऽनृतमूदिमा। अग्निर्मा तस्मादेनसः। गार्हपत्यः प्रमुश्चतु।
दुरिता यानि चकृमा। करोतु मामनेनसम्॥११६॥

ऋतेन द्यावापृथिवी। ऋतेन त्वं संरस्वति। ऋतान्मा
मुश्चताहंसः। यदन्यकृतमारिम। सजातशंसादुत वा
जामिशंसात्। ज्यायंसः शंसादुत वा कनीयसः।

अनाज्ञातं देवकृतं यदेनः। तस्मात्त्वमस्माज्जातवेदो मुमुग्धि।
यद्वाचा यन्मनसा। बाहुभ्यामूरुभ्यामष्टीवज्झाम्॥११७॥

शिश्नैर्यदनृतश्चकृमा वयम्। अग्निर्मा तस्मादेनसः।
यद्धस्ताभ्याश्चकर किल्बिषाणि। अक्षाणां वग्नुमुपजिघ्रमानः।
दूरेपश्या च राष्ट्रभृच्च। तान्यप्सरसावनुदत्तामृणानि।
अदीव्यवृणं यदहश्चकार। यद्वादास्यन्त्सञ्जगारा जनैर्भ्यः।
अग्निर्मा तस्मादेनसः। यन्मयि माता गर्भे सति॥११८॥

एनश्चकार यत्पिता। अग्निर्मा तस्मादेनसः। यदा पिपेष मातरं
पितरम्। पुत्रः प्रमुदितो धयन्। अहिंसितौ पितरौ मया
तत्। तदग्रे अनृणो भवामि। यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्याम्।
यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम। अग्निर्मा तस्मादेनसः।
यदाशसा निशसा यत्पराशसा॥११९॥

यदेनश्चकृमा नूतनं यत्पुराणम्। अग्निर्मा तस्मादेनसः। अतिं
क्रामामि दुरितं यदेनः। जहामि रिप्रं परमे सधस्थै। यत्र यन्ति
सुकृतो नापि दुष्कृतः। तमा रोहामि सुकृतान्त्रु लोकम्। त्रिते
देवा अमृजतैतदेनः। त्रित एतन्मनुष्येषु मामृजे। ततो मा
यदि किञ्चिदानशे। अग्निर्मा तस्मादेनसः॥१२०॥

गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृमा कुरोतु
मामनेनसम्। दिवि जाता अप्सु जाताः। या जाता
ओषधीभ्यः। अथो या अग्निजा आपः। ता नः शुन्धन्तु

शुन्धनीः। यदापो नक्तन्दुरितश्चराम। यद्वा दिवा नूतनं
यत्पुराणम्। हिरण्यवर्णास्तत् उत्पुनीत नः। इमम्मे
वरुण तत्त्वां यामि। त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने। त्वमग्ने
अयासि॥१२१॥

अनेनसंमष्टीवद्वाꣳ सति पराशसाꣳऽऽनशेꣳऽग्निर्मा तस्मादेनसः पुनीत नस्त्रीणि च (यदेवा
देवां ऋतेन सजातशꣳसाद्यद्वाचा यद्धस्ताभ्यामदीव्यं यन्मयि माता यदा पिपेष यदन्तरिक्षं
यदाशसाꣳऽति क्रामामि त्रिते देवा दिवि जाता अप्सु जाता यदापं इमम्मे वरुण तत्त्वां यामि
त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने त्वमग्ने अयासि।)॥—————[१२]

यत्ते ग्राव्णां चिच्छिदुः सोम राजन्। प्रियाण्यङ्गानि स्वधिता
परूꣳषि। तत्सन्धत्स्वाज्येनोत वर्धयस्व। अनागसो
अधमित्सङ्ग्येम। यत्ते ग्रावां बाहुच्युतो अचुच्यवुः। नरो यत्ते
दुदुहुर्दक्षिणेन। तत् आप्यायतान्तत्ते। निष्ठायतान्देव सोम।
यत्ते त्वचम्बिभिदुर्यच्च योनिम्। यदास्थानात्प्रच्युतो वेनसि
त्मना॥१२२॥

त्वया तत्सोम गुप्तमस्तु नः। सा नः सन्धासत्परमे व्योमन्।
अहाच्छरीरं पयसा समेत्य। अन्योन्यो भवति वर्णो अस्य।
तस्मिन्वयमुपहृतास्तव स्मः। आ नो भज सदसि विश्वरूपे।
नृचक्षाः सोम उत शुश्रुगस्तु। मा नो वि हांसीद्विरं
आवृणानः। अनागास्तनुवो वावृधानः। आ नो रूपं वहतु
जायमानः॥१२३॥

उप क्षरन्ति जुह्वो घृतेन। प्रियाण्यङ्गानि तव वर्धयन्तीः।

तस्मै ते सोम॒ नम॒ इद्वष॑द्व। उप॑ मा राजन्त्सुकृ॒ते ह्य॑स्व।
 सं प्रा॑णापा॒नाभ्या॒ऽसमु॑ चक्षु॒षा त्वम्। स॑ऽ श्रोत्रेण गच्छ॒स्व
 सोम॑ राजन्। यत्त॒ आस्थि॑त॒ऽशमु॑ तत्ते अस्तु। जा॒नीता॒न्नः
 स॒ङ्गम॑ने पथी॒नाम्। ए॒तज्जा॑नीतात्पर॒मे व्यो॑मन्। वृ॒काः सध॑स्था
 वि॒द रूप॑मस्य॥१२४॥

यदा॒गच्छा॑त्प॒थिभि॑र्दे॒वयानैः॑। इ॒ष्टापूर्ते॑ कृ॒णुता॑दा॒विर॑स्मै।
 अरि॑ष्टो राजन्नग॒दः परे॑हि। नम॑स्ते अस्तु चक्ष॑से रघू॒यते।
 नाक॑मारो॒ह सह॑ यज॑मानेन। सूर्य॑ गच्छ॒तात्पर॑मे व्यो॒मन्।
 अभू॑द्दे॒वः संवि॑ता वन्द्यो॒नु नः॑। इ॒दानी॑महं उप॒वाच्यो॑ नृभिः॑।
 वि यो रत्ना॑ भज॑ति मान॒वेभ्यः॑। श्रेष्ठ॑ नो अत्र द्रवि॑णं यथा
 दध॑त्। उप॑ नो मि॒त्रावरु॑णावि॒हाव॑तम्। अ॒न्वादी॑ध्याथामि॒ह
 नः॑ सखाया। आ॒दि॒त्यानां॑ प्रसि॑तिर्हे॒तिः। उ॒ग्रा श॒तापा॑ष्ठा
 घ॒विषा॑ परि॑ णो वृ॒णक्तु॑। आप्या॑यस्व सन्ते॥१२५॥

त्मना जायमानोऽस्य दधत्यञ्च च॥ [१३]

यदि॑दी॒क्षे मन॑सा॒ यच्च॑ वा॒चा। यद्वा॑ प्रा॒णैश्चक्षु॑षा॒ यच्च॑
 श्रोत्रे॑ण। यद्रेत॑सा मिथु॒नेना॑प्या॒त्मना॑। अ॒द्ध्यो लो॒का द॑धिरे
 तेज॑ इन्द्रि॒यम्। शु॒क्रा दी॒क्षायै॑ तप॑सो वि॒मोच॑नीः। आपो॑
 वि॒मो॒क्त्रीर्मयि॑ तेज॑ इन्द्रि॒यम्। यदृ॒चा साम्ना॑ यजु॑षा।
 प॒शूनाश्चर्म॑न् ह॒विषा॑ दिदी॒क्षे। यच्छ॒न्दोभि॑रोष॒धीभि॑र्वन॒स्पतौ॑।
 अ॒द्ध्यो लो॒का द॑धिरे॒ तेज॑ इन्द्रि॒यम्॥१२६॥

शुक्रा दीक्षाये तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेजं
इन्द्रियम्। येन ब्रह्म येन क्षत्रम्। येनेन्द्राग्नी प्रजापतिः
सोमो वरुणो येन राजा। विश्वे देवा ऋषयो येन प्राणाः।
अद्ध्यो लोका दधिरे तेजं इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षाये तपसो
विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेजं इन्द्रियम्। अपां
पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियन्धामं॥१२७॥

अग्नेः प्रियतमं हविः स्वाहा। अपां पुष्पमस्योषधीनां रसः।
सोमस्य प्रियन्धामं। इन्द्रस्य प्रियतमं हविः स्वाहा। अपां
पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियन्धामं। विश्वेषां देवानां
प्रियतमं हविः स्वाहा। वयं सोम व्रते तव। मनस्तनूषु
पिप्रतः। प्रजावन्तो अशीमहि॥१२८॥

देवेभ्यः पितृभ्यः स्वाहा। सोम्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा। कव्येभ्यः
पितृभ्यः स्वाहा। देवास इह मादयध्वम्। सोम्यास इह
मादयध्वम्। कव्यास इह मादयध्वम्। अनन्तरिताः पितरः
सोम्याः सोमपीथात्। अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्। वैवस्वतो
नो अभयं कृणोतु। पूर्णं वनस्पतेरिव॥१२९॥

अभि नः शीयतां रयिः। सचतान्नः शचीपतिः। परंमृत्यो
अनु परेहि पन्थाम्। यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते
शृण्वते ते ब्रवीमि। मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरान्।
इदमनु श्रेयोवसानमागन्म। यद्भोजिद्धं न जिदंश्च जिद्यत्।
पूर्णं वनस्पतेरिव। अभि नः शीयतां रयिः। सचतान्नः

शचीपतिः॥१३०॥

वनस्पतांवृद्धो लोका दधिरे तेजं इन्द्रियन्धामांशीमहीवाभिर्नः शीयतां रयिरेकं च॥-[१४]

सर्वान् यद्विष्वण्णेन वि वै याः पुरस्ताद्देवा देवेषु परिस्तृणीत सक्षेदं यदस्य पारंऽनागस्
उदस्ताम्प्सीद्वह्मं प्रतिष्ठा यद्वैवा यत्ते ग्राव्णाय यद्विदीक्षे चतुर्दश॥१४॥

सर्वान्भूतिमेव यामेवाप्स्वाहुतिं व्रतानां पर्णवल्कः सोम्यानामस्मिन्यज्ञेऽग्ने यो नो ज्योग्जीवाः
परोरंजाः प्रतेमहे ब्रह्मं प्रतिष्ठा गार्हपत्यस्त्रिंशदुत्तरशतम्॥१३०॥

सर्वाञ्छचीपतिः॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः
प्रपाठकः समाप्तः॥